

সাগৰ দেখিছা

দেৰকাণ্ড বৰুৱা

বাণীকান্ত কাকতিৰ

প্ৰণ্যস্তিৰ উদ্দেশ্য

এই কবিতাসমূহ ৰচিত হৈছিল যোৱা তৃতীয় দশকত
আৰু প্ৰায় বিলাকেই 'আৱাহন'ত প্ৰকাশিত হৈছিল।

ছপাখানাৰ কাৰণে পান্ডুলিপি তৈয়াৰ কৰাৰ পৰা
আৰ্হিকাকত চোৱালৈকে সকলোখিনি কাম আগহেৰে কৰি
দিছে অসম বিধান সভাৰ গ্ৰন্থাগাৰিক শ্ৰীভদ্ৰ বৰাই। তাৰ
বাবে তেওঁৰ শলাগ ললোঁ।

শ্ৰীদেৱকান্ত বৰুৱা

সাগৰ দেখিছা? ১১

ওলগ ১৩

প্ৰথমা ১৪

দৃষ্টিসৃষ্টি ১৬

বিহুৰ পেংপা ১৭

নিমন্ত্ৰণী ১৯

পূজা-উছৰ ২০

সুন্দৰ ২১

তুমি নাই ২৩

পূজাৰ ফুল ২৫

আকাশ কুসুম ২৭

কবিৰ কামনা ২৭

তিলোত্তমা ৩১

প্ৰেমৰ উত্তৰ ৩৩

কলঙ-পাবত ৩৪

বহস্য ৩৬

নাৰী-বন্দনা ৩৮

কলঙ-পাবত মাজনিশা ৪০

মনোবমা ৪২

নিশাৰ পূবৰী ৪৩

পৃথিবী ৪৪

দেৱদাসী ৪৬

অপ্ৰকাশ ৪৮

অসার্থক ৫০

বঙা এটি কবৰীৰ ফুল ৫২

লাচিত ফুকন ৫৪

অর্থহীন ৫৭

প্ৰগতি ৫৮

‘শৈৱালি’ কবিৰ প্ৰতি ৬০

উৰ্বশী-বিদায় ৬২

যৌৱন ৬৬

আমি দুৱাৰ মূকলি কৰোঁ ৭১

এটি প্ৰাৰ্থনা ৭৩

মোৰ দেশ মানুহৰ দেশ ৭৫

বিষকন্যা ৭৮

সূচীপত্ৰ

সাগৰ দেখিছা?

সাগৰ দেখিছা? দেখা নাই কেতিয়াও? ময়ো দেখা নাই,
শুনিলোঁ তথাপি,
নীলিম সলিলবাশি, বাধাহীন উৰ্মিমাল্য আছে দূৰ
দিগন্ত বিয়াপি।

মোৰ ই অন্তৰখনি সাগৰৰ দৰে নীলা, বেদনাৰে—
দেখা নাই তুমি?

উঠিছে মৰিছে য'ত বাসনাৰ লক্ষ ঢউ তোমাৰেই
স্মৃতি-সীমা চুমি।

শূন্য নাই? মোৰ সাগৰত তুমি শূন্য নাই ধুমুহাৰ
উতলা সঙ্গীত?

বৃজা নাই? অনভূয়ো কৰা নাই ফুলানিত বসন্তৰ
কোমল ইঙ্গিত?

দেখিছাতো বামধেনু? বাৰিষাৰ ডাৰত পোহৰৰ
মোহন গোঁৱৰ;

প্ৰেমৰ পোহৰ-দীপ্ত মোৰ হিয়া-আকাশত দেখিছানে
ৰঙৰ উছৰ?

মাজনিশা সাৰ পাই শুনিলোঁ কেতিয়াবা কেতেকীৰ
হিয়া ভগা মাত?

ভাবিলোঁ এটিবাৰো পখীৰ ডিঙিত কান্দে মানুহৰ
বুকুৰ সম্বাদ!

মই জানো তুমি কিটো জানা। হেৰা মোৰ হিয়াহীনা প্ৰিয়া!
তুমি জানা মাথোঁ

তুমি তুমি, মই মই। তুমিতো নেজানা হয়, কিয় বাৰু
কিয় আমি গাথোঁ

জ'ই পৰা মালতীৰে জয়ৰ গোঁৰৰ মালা? মিলনৰ
 কাৰেঙ সোণালী
 সাজোঁ কিয় পৃথিবীৰ দুখৰ বোকাৰে আমি? হৃদয়ৰ
 বঙা তেজ ঢালি
 প্ৰতিমাৰ পখালোঁ চৰণ কিয়? তুমি নুবুজিবা সখি!
 কোনো বেদনাত
 ষষ্ঠীত প্ৰতিষ্ঠা কৰা দেৱীক বিসৰ্জেঁ আমি বিজয়াৰ
 বিফল সন্ধ্যাত!
 সন্ধিয়া আহিছে নামি? থক হেৰা নেলাগে জ্বলাৰ চাকি;
 দুটি নয়নৰ
 সহজ প্ৰভাৱে আজি নাশিবা তিমিৰ তুমি অন্ধকাৰ
 মোৰ জগতৰ।

ওলগ

স্বৰ্গৰ সপোন মোৰ মাটিৰ মহিমা স'তে
মিলি য'ত বাঁচছে উৰ্বশী,
গানৰ চুমাই মোৰ তোমাৰ দুখনি গুঁঠ
আছে তাতে নীৰৱে পৰশি।

বসন্তৰ উছৰত সেউজীয়া বননিত
কামনাৰ যি স্পন্দন জাগে;
শুদ্ধ শেৰালিৰ মোৰ প্ৰতি বৃত্ত কৰে বঙা
তাৰে প্ৰিয়া! নৱ অনুরাগে।

চৰাইৰ মাতত প্ৰিয়া! পাখিলাৰ উৰণত
কৰিছোঁ যি সুৰৰ সন্ধান,
কলিৰ-টোপনি-ভাঙি-বতাহ-বলিয়া-কৰা
তুমি মোৰ সেই ছন্দগান।

যি ছাটি জোনাক দৌহি আজিও পোৱাহি নাই
ধৰণীৰ ধূলিৰ পৰশ,
তুমি সেই আনন্দৰ আগমনী অনুরূতি,
যৌৱনৰ প্ৰকাশ হৰষ।

পঙ্কৰ কলঙ্ক ঢাকি পঙ্ক-বেদনাৰে তুমি
নিষ্কলঙ্ক পূৰ্ণ শতদল,
তোমাৰ পাহিতে সখি! বিশ্বৰ মাধুৰী শেষ
শেষ তাতে অমৃত-গৰল।

প্ৰথমা

ছন্দ-গীতৰ মোৰ এই পূজা, গোপন আশাৰে
সপোন সজা;

এয়া যে লাহৰি! তোমাক মজাই নিজৰ সুৰতে
নিজেই মজা!

নিৰাশাৰ মোৰ তপ্ত চকুলো, নতুন আশাৰ
দীপ্ত হাঁহি,

প্ৰেৰণাত তাৰ যদিহে নুফুলে তোমাৰ হিয়াৰ
পদুম পাৰি;

কৰিতা-আৰতি মিছা যদি মোৰ, জীৱনৰ পূজা
ছলনা হলে,

কিদৰেনো বাবু মোৰ তেজেৰেই তোমাৰ পূজাৰ
বন্তি জ্বলে?

আজিৰ পূজাৰ স্নেহ-পৰশত উঠিছে বিনাই
যি পখী-কৰি,

প্ৰথম প্ৰেমৰ লাজুকী দেৱতা! নলবানে তাৰ
গানৰ হৰি?

হয়তো তোমাৰ সাগৰ-বুকুত ধুমুহাৰ ক্ষীণ
আভাস জাগে,

তৃপ্তি-অন্ধ দুটি নয়নত ন-কামনাৰ
আৰেশ লাগে।

উতলা সাগৰ! নিতাল মাৰিবা ধুমুহাৰ পখী
উৰিলে মই;

লগে লগে মোৰ লৰিব ধুমুহা নতুন দুখৰ
বাতৰি লই।

গাভৰু! তোমাৰ চকুভৰা জুই, বুকুত বাসনা
উথলি মৰে;

উলাহত আজি পাখিলা-পাখিয়ে ফুলৰ পাহিৰ
বহণ ধৰে।

জীৱনত আজি প্ৰথম ফাগুন, পলাশ বেণুৰে
আকাশ পূৰ,
আমৰ মলৰ সুৰ্ভাভ-মুগ্ধ কুলিটিয়ে দৌহি
পাহৰে সুৰ।

চকুৰ চিনাকি! বুকুজোৰা মোৰ কলুষ-কামনা
বিষাদ-গ্লানি,
সুন্দৰ কৰা, ক্ষন্তেক মাথোঁ, তোমাৰ প্ৰেমৰ
জেউতি সানি।

দৃষ্টিসৃষ্টি

সেই দিনা

বৃধিৰ-খেলাত উন্মাদ কবি, উন্মাদ তাৰ অগ্নি-বীণা।

কত শতিকাৰ দুখৰ গান,

কত বিদ্রোহী ডেকাৰ প্ৰাণ

গৰজে সিদিনা কবিৰ প্ৰাণত কত বিশ্বৰ সৰ্বনাশ!

মৃত্যু-বিভোল কবিৰ দৃষ্টি,

সিদিনাতো তাত নহ'ল সৃষ্টি

ক'পি গ'ল মাথোঁ বুকুৰেদি তাৰ সৃষ্টি-নাশৰ মহোল্লাস।

আৰু আজি,

ক'ৰ পৰা তুমি দেখা দিলা আহি শত-উৰ্বশী-বেশে সাজি?

কাঢ়িলা কবিৰ শাণিত খজা,

হৰিলা কবিৰ শোণিত-হৰ্ষ

অগ্নি-বীণাৰ নুমালা বহি, শুকু কৰিলা প্ৰলয়-গান

মৃদ্ধ, শান্ত, নীৰৱ কবি

হৃদয়ৰ তাৰ মৰণ ছবি

জীৱন বঙেৰে কৰিলা দীপ্ত, আনিলা হিয়াত স্নেহৰ বান।

অগ্নি-বীণাত ফুলৰ ভাষা!

ধূমুহা-পখীৰ শান্তি-আশা!

তপ্ত-হিয়াত উৰিল কবিৰ তৃপ্ত-মেঘৰ ধৱল পাল,

নতুন প্ৰেমৰ লাজুক দৃষ্টি,

আবেগত তাৰ জাগিল সৃষ্টি,

প্ৰথম পুৱাৰ হিৰণ-বৰণ-অবুণ-কিৰণ ইন্দ্ৰজাল।

বিহুৰ পেংপা

ডাৰবৰ আঁৰে আঁৰে

ঢোলত চাপৰ পৰে

গছে পাতে বিহুগীত গায়,

বিহুৰ পেংপাৰ বোলে

বুকুত নাচেন তোলে

মোকো আজি নাচি নচুৱায়।

সকলো নতুন লাগে

সুৰৰ কংপনি জাগে

কিহে আজি হিয়া উথলায়?

বুকুৰ আৰতি ঢালি

কোনেনো বাঁহীটি বালি

সুৰে তাৰ সবগ নমায়।

কংপিছে কঁহুৱা বন,

কংপিছে কবিৰ মন,

ফুলনিত নাচি উঠে ফুল;

আজিৰ ই উছৰত

হিয়া ভৰা উলাহত

দেখা দিয়ে জীৱনৰ ভুল।

বিহুৰ লগৰী মোৰ!

কাৰ চেনেহত তোৰ

হিয়া নাচে উথল-মাখল?

তোৰ সি নয়ন জুৰি

ৰূপৰ সপোন-পুৰী

ফুলি উঠা দাঁটি উৎপল!

গালত গোলাপী আভা
মোৰ ই হৃদয়-লোভা

এয়া বাবু মায়া নে সপোন ?
কৰিতাৰ যত সুৰ
সকলোটি আজি মোৰ
লাগে কিয় আপোন আপোন !

মিলক চকুৰে চকু
খেলি যক লুকাভাকু

চকামকা পুলক বিজুলী,
● চুমাৰ উতলা বাগী
● তাৰেই ক'পনি লাগি
ক'পক ই শিল্পীৰ তুলি ।

অচিনাকি মই তোৰ
তইতো আপোন মোৰ

মই তোৰ জীৱনৰ কবি,
তই মোৰ তহানিৰ
হাঁহি-বঙা লবালিৰ

আধা অংকা আধা মচা ছবি ।
দুদিনৰ পাহৰণি,
তাতে সপোনৰ মণি

হেৰুৱাব খোজ কিয় সোণ ?

● তোৰেই কৰিতা লিখোঁ,

● তোকে সপোনত দেখোঁ,

তয়ে সোধ মই তোৰ কোন ?

নিমন্ত্ৰণী

চঞ্চলা! তুমি আঁচল পাতি
কোন তবুণ কৰিবক মাতি
কি গান আজি গাইছা মনে মনে?
মায়াময়ী কোন সপোন-বাণী
পুৱা দুবৰিক চুমা দানি
অশ্রু-পলক লগায় বনে বনে?

তোমাৰ গীতৰ তালে তালে
উলুৱনি চোৱা হালে জালে
উতলা তোমাৰ আঁচল-পৰশ লাগি;
সোণালী মেঘত বঙৰ লীলা,
আকাশত সউ কৰ্ণপছে নীলা
মৌন ধৰাৰ মদিৰ-পৰশ মাগি।

বতাহে কাৰ বাতৰি আনে?
কোননো আহে কোনেনো জানে
নতুন দিনৰ নাচৰ তানত উটি;
চঞ্চলা! তুমি বজোৱা বাঁহী
ফুলনি ভৰি ফুলক হাঁহি
গোলাপ কলিৰ সপোন উঠক ফুটি।

পূজা-উছৰ

বাটৰ ভিখাৰী! লাগেনে হিয়া?

হৰিণ-চাৰনি হৃদয় নিয়া?

অধৰ ভৰা

উতলা কৰা

লাগেনে প্রথম-পৰশ সূৰা? নিদিও দিয়া!

নৱ নবীনৰ উছৰ-পূজা

নওৰোজ এয়া নহয় বোজা

আজি যে ধৰা

সূৰাভি ভৰা,

আজিৰ দিনতো বৰিনে মূৰ্খ! জ্ঞানৰ বোজা?

দূয়ো ফালে তোৰ কাঁইট-ফুল?

কাঁইটতো হেৰ ফুলিছে ফুল

আপোন মনে

হাৰিয়ে বনে

দেৱতাক তোৰ পূজিবি বলিয়া! ফুলকে তোল।

কাৰ পৰশত
 ধবণীৰ ধূলি-উছৰত
 উঠিছে শিয়ৰি
 হুলৰ বুকুত দৌহি ফুলৰ বাতৰি ?
 মনৰ বনতো মোৰ হাঁহি উঠে ফুল
 আবেগ-আকুল
 প্ৰতি ফুল বঙা কাৰ তেজেৰে বুকুৰ ?
 কাৰ সুৰ,
 আকাশে আকাশে বাজে তৰাৰ প্ৰাণত,
 বতাহে বতাহে ভাহে সুৰাভি-বানত ?

কোনেনো ফুলায় ফুল ? কোন দেৱতাৰ পৰি
 বাটৰ কাঁইটে বিক্কা চৰণ-বুধিব,
 পথৰ ধূলিত কপে কামনাৰ ভাষা ?
 নাচি উঠে হিয়া দুৰ্বাৰিৰ ?

ধবণীৰ ফুল-লতা
 বিহগৰ কলকথা
 মাটিৰ মহিমা-দীপ্ত আনন্দৰ বিজুলী লহৰ,
 সৰাৰে চেনেহ-সনা বন্ধুৰ মৰম-বাণী 'সুন্দৰ' সুন্দৰ !
 কোনেনো ক'পায় মন ? কাৰণো যোৱন
 নীৰৱে বিনাই মৰে বননিৰ পাতে পাতে
 লাগি কোন অমৃতৰ
 নিভৃত স্পন্দন ?

মই কবি

আঁকো সেই অচিনাকি স্নন্দৰৰ ছ'য়াময়া ছবি

ভাষাৰ তুলিৰে,

সৃষ্টি কৰোঁ অমৃতৰ অপদূৰ্ব মূৰতি

ছন্দৰ বহণ সানি

ধৰাৰ ধূলিৰে।

তুমি নাই

পোহবাই মোৰ নিশাৰ আকাশ
তিমিৰ ভবা,
উদীলা সিদিনা পূৰতীৰ বেশে
তুমি নে ভবা?

মন-পদুমৰ গাহ মেল খালে
পোহৰ চুমি,
দিনৰ কিৰণ নামিল ধৰাত
নুমালা তুমি।

জীৱনত মোৰ আছিল বহাগ
বিহুৰ ঢল,
আছিল গীতৰ বিপুল উজান
পেঁপাৰ বোল।

ফুলৰ মূখত বিৰিঙি উঠিল
কোমল হাঁহি,
তুমি নাই সখি! থৰ হ'ল পেঁপা,
নিমাত বাঁহী।

এদিন আছিল বালিয়া ফাগুন
মধুৰ দিন,
পলাশ ডালত বাজে কামনাৰ
অগ্নিবীণ।

সংজাৰ পখীটি সিদিনা হিয়াৰ
মুকলি হ'ল,
তুমি নাই প্ৰিয়া! উতলা ফাগুন
মৰহি গ'ল।

ৰাতি যিবা জ্বলে আকাশী দীপালী
তৰাৰ থপ,
আহিলে প্ৰভাত নুমায় জেউতি
লুকায় বপ।

এন্ধাৰৰ শোভা! পোহৰে তোমাক
নিলেনে হৰি?
সপোনত ফুলি দিঠকত জহি
পৰিলা সৰি।

প্ৰজাৰ ফুল

প্ৰজাৰ ফুল! অ' মোৰ প্ৰজাৰ ফুল!
কোন নীলিমাব শূন্য সীমাত মিলাব তোৰ তুল?
বিচাৰি চালোঁ হায়
বাহিৰ ভিতৰ প্ৰায়,
বিচাৰি চালোঁ সদৃশ ওচৰ, তুলনা তোৰ ক'ত?
গানেৰে মোৰ বিচাৰোঁ তোৰ প্ৰাণৰ বাজপথ।

ইবান দেশৰ আঙুৰ-গোলাপ-বাগ,
গোলাপে য'ত সখীৰ গালত আঁকে মিলন-বাগ,
আঙুৰ নাচে য'ত
হাঁহিৰ খলকত,
সেই বাগিছাৰ ফুলৰ প্ৰিয়া আকুল বুল্‌বুল্!
এই হিয়াবো আঙুৰ-বনত হাঁহিৰ খলক তোল।

মৰুভূমিৰ নিজান মৰুদ্যান
দৰত শূনি উটৰ পিঠিত বেদুইনৰ গান,
তৃষ্ণা-আকুল হায়
মৰু-পথিক যায়,
কোন গাভৰুৰ মিলন আশাত হৃদয় বিয়াকুল।
মৰীচ! তোৰ উদাস বুকুত পথিক-তেজৰ বোল!

পাতালপুৰীৰ নিবিড় অন্ধকাৰ,
বাউলী ধৰাৰ ডিঙিত শোভে তিমিৰ-চন্দ্ৰহাৰ।

● সপ্ত সাগৰ-মণি
লক্ষ হীৰাৰ খনি
জিলিকে য'ত ভোগৱতীৰ নিজান পাৰে পাৰে,
তাতেনে তোৰ কুঞ্জ-কুটীৰ মায়াৰ আঁৰে আঁৰে?

পলাশ ফুলে ফাগুন বায়ুৰ বাত,
বিপুল আশাত ব্যাকুল কবি তোমাৰ প্ৰতীক্ষাত।
চকুত তোমাৰ লিখা,
সৃষ্টি-আশাৰ শিখা,
বাগীত তাৰে মধু কবি, বীণাত বাজে ভুল।
তোৰ গুঁঠতে স্বৰ্গ কবিৰ, অ' মোৰ পূজাৰ ফুল।

ফুলৰ ভাষাত তই যি গাৰ গান
মৰু ধৰাৰ শূকান গুঁঠত নবীন মেঘৰ দান।
বুকুৰ বেদীত মোৰ
বন্তি জ্বলে তোৰ,
নিঃস্ব কবিৰ বিশ্ব-দুখৰ ফুল যে পূজাৰ তুমি;
মৰণ যাচোঁ বণী তোমাৰ কমল-চৰণ চুমি।

আকাশ কুসুম

আকাশ কুসুম! আকাশ কুসুম!
সপোনৰ শোভা
সকলো হৰি,
ফুলিছে সি কিনো কল্পনা-ফুল
নন্দন বন
উপাচি পৰি।

আকাশ কুসুম, বৃপৰ পোহৰে
তৰাটিৰ মূখ
পোহৰ কৰে,
পৃথিবীত তাৰ বৃপৰ বিননি
কবিতা বুকুত
বিনাই মৰে।

আকাশৰ ফুল আকাশতে জহে,
সন্ধান তাৰ
কোনেনে বাখে?
মৰতত সৰে এটি দুটি পাহি
ধূলি মাৰ্কাতিত
শুকাই থাকে।

চেনেহ-বলিয়া ব'বাগীয়ে দোহি
তাৰে এটি পাহি
বুটলি লই,
নতুন দিনৰ কল্পনা আঁকে
নতুন আশাত
উতলা হই।

জীৱনতে হায়   জীৱন জহাই
জ'ই পাৰি যোৱা
পদুম পাহি,
কোন পদুমৰ   হাঁহি খলকত
খলকাই ধৰা
উঠিল হাঁহি ?

আকাশী আৰেশ !   কিদৰে ক'পায়
দুখনি বুকুত
একেটি টু,
প্ৰেৰণাত তাৰ   বিহ-ফুল ফুলে
বাঙলী গুঁঠত
বিহৰ মউ।

আকাশ কুসুম   জেউতিত তাৰ
মনে মনে জ্বলে
ৰূপৰ শিখা,
জীৱন মৰণ   কৰি একাকাৰ
নাচে কামনাৰ
বিজুলী-শিখা।

আকাশ কুসুম,   জীৱনত সিয়ে
জানিশুনি কৰা
মধুৰ ভুল,
মাটিৰ বঙেৰে   বৰণ সলোৱা
আকাশী পূজাৰ
বতাহী ফুল।

কবিৰ কামনা

মই কবি, গাওঁ গান, শব্দৰ সপোন সাজোঁ
লিখোঁ যে কৰিতা,
ফুল আৰু পখিলাৰ চুমাত বিচাৰি চাওঁ
প্ৰেমৰ বজিতা।

দূৰণিৰ বননিত প্ৰাণৰ হিল্লোল ক'পে;
পূৰতি তৰাই
সৰগৰ সিপাৰৰ অপৰূপ জেউতিৰ
সংকেত জনায়।

কলঙ-পাৰৰ এই দূৰবিত আকাশৰ
বিচাৰোঁ তুলনা,
সৰি পৰা শেৰালিৰ কোমল সুবাসে মোক
কৰেহি উন্মনা।

বকুল ডালত সউ সখিয়তী পখীটিৰ
কৰুণ বিননি,
মোৰ ই অন্তৰ ভৰি আকাশ উপৰি পৰে
তাৰ প্ৰতিধ্বনি।

মই যি কৰিতা বচোঁ, গানৰ ভাষাৰে গাওঁ
প্ৰাণৰ বিননি,
কোনোবা জোনাক নিশা তৰুণ হিয়াত তাৰ
লাগেনে ক'পনি?

দাপোনত মূখ চাই আপোন বদপত মূন্ধা
কোনো বদপহীৰ,
পৰেনে মনত বাবু এফাঁকি কৰিতা এই
বিবহী কৰিব?

বিফল-যৌৱনা কোনো গাভৰুৱে নেভাবেনে
কোন সেই কবি,
ছন্দৰ তুলিৰে আঁকে অশ্রু-ক্লান্ত জীৱনৰ
সোণোৱালী ছবি?

মাটিৰ চাকিটি মোৰ উৰণীয়া বা লাগি
হঠাতে নুমায়;
প্ৰীতিৰ বতাহে মোৰ আকাশী তৰাৰ হয়
হিয়া নক'পায়!

কি বিচাৰোঁ প্ৰতিদান? কঙাল হৃদয়ে মোৰ
বিচাৰে কি ধন?
হাঁহিৰ বিজুলী এটি, দুটুপি চকুলো ভৰা
এঘৰি নয়ন।

তিলোত্তমা

কোন বৃন্দদক্ষ ভাস্কৰৰ তিলে তিলে গঢ়া তুমি বৃন্দৰ প্ৰতিমা
চিৰ নিবৃন্দমা!

তোমাৰ কাৰণে বাণী! সদা অবিৰাম ভায়ে ভায়ে কৰিছে সংগ্ৰাম
হেৰা তিলোত্তমা!

হেজাৰ শিল্পীয়ে লেখে তোমাৰ বৃন্দৰ কাব্য বেখাৰ ভাষাৰে, সখি
সহস্ৰ ভাস্কৰে

শিলত ফুলাই তোলে তোমাৰ সৌন্দৰ্য্যফুল, শিলে শিলে শেৰালিৰ
লাৰণ্য বাগৰে।

বৃন্দুক্ষু দেৱতা কাম গৰজিছে বিশ্বজুৰি; বৃন্দদীপ্তা! তুমি তাৰ
পূজাৰ গোলাপ;

সন্ধ্যাৰ কোমল ছাঁত প্ৰিয়াৰ হাতৰ তুমি চেতাৰৰ গুঞ্জৰণ,
অপূৰ্ব আলাপ।

বৰ্ণিৰ তলে তলে জোনাকীৰ হিয়া জ্বলে, আকাশত কোটি কোটি
তৰাৰ দীপালী,

নুমাই জ্বলিছা তুমি তৰাৰ জেউতি স'তে, জোনাকীৰ চেৰে চেৰে
হেৰা বাংঢালী।

দৃপ্তফণা কালনাগ, বিহ উগাৰত যাৰ নীলকণ্ঠ ভোলানাথ,
তুমি তাৰ মণি;

উৎপীড়িত বেদনাৰ চিৰন্তন বিদ্ৰোহৰ গগন উতলা কৰা
তুমি তৰ্য্যধ্বনি।

মিলনৰ স্বপ্ন সানি ক্ষণে ক্ষণে চিৰদিন অশ্রুশ্লান বিবহক
কৰিছা সোণালী;

হিংসাতুৰা বাঘিনীৰ বৃকুৰ পোৱালি কাঢ়ি উমলিছা হেলাৰঙে
পাতিছা ধেমালি।

দেশ আৰু সময়ৰ সোণৰ শিকল ছিঙি কৰিছা বিলীন এই
সীমা ধৰিত্ৰীৰ;

উষা আৰু সন্ধিয়াৰ একাৰ-পোহৰ সানি আঁকিছা নিতউ ছবি
নতুন সৃষ্টিৰ।

প্ৰেমৰ উত্তৰ

সাদৰী! তোমাৰ কোমল হিয়াৰ বিপুল প্ৰেমৰ
নীৰৰ দান,

উত্তৰ তাৰ মোৰ এই মাথোঁ অৰ্থ বিহীন
ছন্দ গান।

ফাগুন দিনৰ পলাশৰ জুই, বহাগী কুলিৰ
মধুৰ মাত,

গধূলি-সখীৰ বিদায় বিননি, তৰুণী উষাৰ
'সুপ্ৰভাত'।

এই সকলোৰে প্ৰকাশ-প্ৰয়াসী ছন্দকথাৰ
বিফল খেলা,

ভালপোৱা মোক, ভালপোৱা যাক, নকৰিবা হেৰা
তুমিও হেলা।

ভালপাওঁ বুলি কৰিছোঁ ছলনা, জানি শূন্য কত
কৰিছোঁ ভুল,

ভুলতো নহয়, বেজাৰ-দুখৰ তেজেৰে-বাঙলী
হেজাৰ ফুল।

প্ৰাণৰ সুৰভি দিছা তুমি মোক, গানৰ পূৰবী
শূন্যছোঁ মোৰ,

জীৱনৰ এই মৰু-হৃদ জুৰি মহাসাগৰৰ
কৰ্পিছে সুৰ।

তুমি দিছা মোক নিমাত চেনেহ, অকণি হিয়াৰ
দান অতুল;

মোৰ লোৱা এই কামনা-কুসুম, দুখৰ বোকাৰ
পদুম ফুল।

কলঙ-পাৰত

আজি এই কলঙৰ নিজান পাৰত বহি কত কিষে
দেখিছোঁ সপোন;
সিপাৰৰ এজাৰৰ বৃপৰ অনল-শিখা, সোণাবৰ
সোণালী যোঁৱন
লাগিছে আপোন মোৰ। উটি অহা মেটেকাৰ বনৰীয়া
বিহফুল পাহি,
চকুলোৰো সিপাৰৰ দুখৰ কাহিনী কিবা সিও মোক
কয় হাঁহি হাঁহি।
ভাবিছোঁ অকলে কোন দিনা কোন ম্লান সন্ধিয়া পৰত
মাগিম বিদায়,
বিনন্দীয়া পৃথিবীৰ নিতউ নতুন শোভা ল'ম বাৰ
শেষবাৰ চাই।

ভাবিছোঁ নীৰৱে বহি মোৰ দৰে ব্যথাহত দুৰ্ভগীয়া
কোন সি তৰুণ,
আকুল গীতেৰে তাৰ কলঙৰ দুটিপাৰ কৰি গ'ল
কোমল কৰুণ।
কোনেনো জানিলে তাক? নিৰলে লেৰেলি গ'ল ব্যৰ্থতাৰ
তুচ্ছ ইতিহাস,
কোনেনো শুনিলে তাক? কৰিতাৰ পূৰ্ণতাৰে নোৱাৰিলে
কৰিব প্ৰকাশ
বুকুৰ বেদনা সি। ময়ো যাম, সময়-সোঁতত উটি
আবু কত যাব;
আহিব নতুন কৰি কলঙ-পাৰত বহি যোঁৱনৰ
আৰতি শুনাব।

হয়তো গানত তাৰ কান্দিব বাৰিষা-মেঘ চকুলোৰ
বৰষি অমৃত;
হয়তো হৃদত তাৰ ধৰা দিব বুদ্ধ-কণ্ঠ শতাব্দীৰ
উদ্দাম সঙ্গীত।

কত ডেকা গাভৰুৰ নাচিব তেজত সেই আনন্দৰ
চঞ্চল মূৰ্ছনা,
কত যুঁতি মালতীয়ে নীৰৱে সজাব সেই তৰুণৰ
ফুলাম অৰ্চনা।
বুৰঞ্জীয়ে দিব তাক জীৱনৰ জয়মালা, সভ্যতাই
কৰিব বৰণ
নৱ-যুগ-বৰি বুলি, বিস্মৃতি-সাপৰ বিহু হয়তো সি
কৰিব হৰণ।
আবু আমি? বীণত নুঠিল যাব বাঁজ হয় অন্তৰৰ
পৰিপূৰ্ণ বাণী,
প্ৰেমৰ পদুম ফুলি উঠা নাই ভেদি যাব হৃদয়ৰ
ব্যথা-পঙ্ক-গ্লানি,
আমাক পাহৰি যাব অনাগত ভবিষ্যই, মানুহৰ
মিছা ইতিহাসে,
আমাক পাহৰি যাব প্ৰভাতৰ পূবেৰুণে, সন্ধিয়াৰ
সুন্দৰ আকাশে।

যদিও ই কলঙৰ নিভৃত পাৰত বহি, ইন্দ্ৰধনু
বিৰাচি ছন্দৰ,
আমিযো বঙাই গলোঁ পুৱাৰ অৰুণ-বাগ, গধূলিৰ
হেঙুলী ডাৱৰ।

বহস্য

মৃত্যুৰ সীমাতে এই ক্ষুদ্ৰ জীৱনৰ অমৃতৰ
কৰিলোঁ বন্দনা,
বুকুৰ ৰোমাঞ্চ সানি গঢ়িলোঁ ৰোমান্স, সুন্দৰৰ
বিচিত্ৰ কল্পনা।

মনৰ মানুহ মোৰ ভোকতে শুকায়, কল্পনাৰ
ভাঙি কাৰাগাৰ,
বুকুৰে বিচাৰে মোৰ তপত পৰশ প্ৰিয়তমা!
বুকুৰ তোমাৰ।

দেহৰ ভঙ্গীত নাচে ৰূপহী! তোমাৰ অৱবুদ্ধ
বিশ্বৰ যৌৱন,
হৰিণ-চকুত জ্বলে বন্ধুৰ মৰণ, চৰণত
নিৰ্ভয়-শৰণ।
ঢুকিয়ে নোপোৱা দীপ্তি নিবিচাৰোঁ মই আকাশৰ
দূৰণি তৰাৰ;
এগছি মাটিৰ চাকি,—সেয়ে হব মোৰ, আঁতৰাৰ
নিশাৰ একাৰ।

তেজ-মণ্ডহৰ তুমি সামান্য পতলা এটি, মৃত্যুশীল
ফুল মৰতৰ;
মনত জগোৱা তুমি তথাপি লাহৰি! সোঁৱৰণী
পাহৰা স্বৰ্গৰ।

বিজুলীৰ ছন্দ তুমি, খন্তেকীয়া বিজুলীৰ শোভা
তুমিতো নহয়;
বিজুলীৰ আঁৰে আঁৰে জ্বলি থকা যোঁৱনৰ তুমি
দীপালী অক্ষয়।

নাৰী-বন্দনা

মিৰাণ্ডা

মুচ্ছা-মগ্না ৰাজকন্যা নিজান দ্বীপত,
নিজেই বিভোৰা দেহি নিজৰ বদপত।
ধুমুহাৰ হেন্দোলনি, বাউলী প্ৰকৃতি,
তথাপি নীৰৱ কিয় যৌৱনৰ গীতি?
কিনো সি সোণৰ কাঠী, যাৰ স্পৰ্শ লাগি
কৈশোৰৰ ইন্দ্ৰজাল-তন্দ্ৰা যায় ভাগি?
কোননো তৰুণ বীৰ কোন মনোহৰ,
চুমাত জাগিল যাৰ যৌৱন সুন্দৰ?
অতীত কবিৰ কন্যা মিৰাণ্ডা সুন্দৰী
উতলা আজিৰ কবি তোমাকে সঁৱৰি।

শকুন্তলা

ছিন্ন কৰি কৈশোৰৰ স্নিগ্ধ যৱনিকা
যিদিনা উঠিলা জৱলি হেৰা বদপশিখা!
বসন্তৰ পৰশত; উঠিল মুঞ্জৰি
শিৰীষ, তমালবন, মাধৱী বল্লৰী
পুলকিতা হ'ল দেহি, প্ৰতি কাঁইটত
শিয়ৰি উঠিল ফুল তীৱ হৰষত!
অন্তৰ উতলা কৰি ৰজা দুৰ্য্যন্তৰ
সিদিনা জাগিল বাৰ্ত্তা কোন অমৃতৰ?
তোমাৰ স্মৰণবাগ, তাৰে অনুৰাগে
কবিৰ হিয়াত আজি দুৰ্য্যন্ত যে জাগে।

ৰামণী

লালসাৰ ভস্মটকা সেই হৃদয়ত
সুপ্ত যি প্ৰণয়দীপ্তি, তাৰে পোহৰত
অন্ধ কবি চণ্ডীদাস; অমৃতৰ গীত
মৰণৰ উৎসৱত হ'ল উচ্ছ্বসিত।
পূজাৰ ফুলেৰে হ'ল সিদিনা সুন্দৰী!
তোমাৰ কামনা-হাৰ; উঠিল গুণ্ণৰি
কবিৰ বিৰাট প্ৰাণ,—মৃত্যুহীন গান
“মানুহ সবাতো সত্য” বাৰতা মহান।
আজিৰ কবিৰ গীত, ছন্দে ছন্দে তাৰ
তোমাৰ বন্দনা-বাণী বাজে সিদিনাৰ।

কলঙ-পাৰত মাজনিশা

অতপৰে আহিলা লাহৰি? বাট চাই আছোঁ তোমাল'কে
অথনিৰে পৰা;

লুকাই আহিছা? ভয় নাই নেদেখে কোনেও, জোনবাই
ডাৰৰে আবৰা।

আহাঁ মোৰ ওচৰতে বহা। কিয়নো কৰিছা লাজ সোণ?
একো লাজ নাই,

কলঙৰ নিজান পাৰত তুমি আবু মই আছোঁ, মাথোঁ
কদম জোপাই

সাথী ক'ব তুমি আবু মই আজি নিভুতে মিলাব হেৰা,
সউ বকুলৰ

ডালত কুৰুলি মৰা নিয়তি হালিয়ে জানিব মাথোন
তুমি আজি মোৰ।

এতিয়াই বাবা ঘৰলই? কিয় কেনেবাকে কোনোবাই
যদি সাৰ পায়?

তুমি-গোলাপৰ আজি লভিছোঁ পৰশ প্ৰিয়া! কাঁইটৰ
শঙ্কা মোৰ নাই।

আহাছোঁ ওচৰ চাপি, সঙ্কাচৰ ব্যৱধান নেৰাখিবা
বিদায় নিশাত;

ভাগৰ লাগিছে যদি, নকৰিবা একো লাজ, থোৱা মূৰ
মোৰেই কোলাত।

চাই লঙ তোমাৰ মূ'খনি, লীন হক তোমাৰ চকুত
দুটি চকু মোৰ,

যিদৰে মিলিছে আজি আমাৰ বিষাদ স'তে আকাশৰ
মলিন পোহৰ।

তোমাৰ বিয়ালৈ আবু কেইদিন বাকী? দহদিন? মাথোঁ
দহদিন আছে?

এনে দহ নিশা, তুমি যাবা তোমাৰ বাটেদি, মই যাম
মোৰ বাটে বাটে।

নতুন ঘৰত তুমি চেনেহৰ শলিতাবে জ্বলাবা যি
ন চাকি গছি,

তাৰ পোহৰত যাব জীয়েকী কালৰ আশা, সুখ, দুখ
দিনে দিনে মিচি।

তুমি মোক পাহৰি পেলাবা; মোৰ দোষ, মোৰ গুণ, হায়
মোৰ ভালপোৱা,

পাহৰিবা তুমি সখি! আজিৰ নিশাৰ স্মৃতি, পাহৰিবা
তুমি মোৰ হোৱা।

হয়তো কোনোবা নিশা বহিবা ইয়াতে আহি, ওচৰত
বব প্ৰিয়জন;

বকুলৰ সুগন্ধিয়ে তেতিয়া তোমাৰ বাৰু কিবা কিবি
কৰিবনে মন?

হয়তো কৰিব পাবে, হয়তো নকৰে, মোৰ খেদ নাই।
মোৰ অহংকাৰ

প্ৰথম জগালোঁ ময়ে তন্দ্রালসা গাভৰুক মনোৰমা!
হিয়াৰ তোমাৰ।

মনোৰমা

চকুত তোমাৰ সপোনৰ মায়া,
মুখত জোনৰ বিমল ছাঁ,
নিশাহত যেন কোমল ঘাঁহৰ
সুৰভিৰে পদৰ মৃদল বা।

ক'লা চুলিটাৰি, কোনে সানি দিলে
আঁউসী নিশাৰ সুষমা তাত?
কেতিয়া শিকালে কপোৱেনো তাৰ
মন কিবা কৰা উৰুঙা মাত?

আগ বাৰিষাৰ বা বিব্ বিব্
বতাহৰ দৰে তোমাৰ হাঁহি
উলাহতে তাৰ নাচিছে কলঙ
বিহু মেটেকাই মেলিছে পাহি!

দহোটি আঙুলি চংপা-কলি যেন
পদুমৰ ঠাৰি দুখনি হাত
চুই দোৰপতি থৰকবৰক
তত্ নাইকিয়া মাকোৰ গাত।

নিপোটল বুকু, লাটুমণি গুঁঠ
দুয়োপাৰি দাঁত ডালিম গুটি,
মবুময় মোৰ জীৱনত সখি!
তুমি কৰিতাৰ একেটি স্মৃতি।

নিশাৰ প্ৰবৰী

প্ৰবৰ পদুম তুমি, পোহৰৰ আদৰ্শ
স্নেহময়ী কোমল ভৈৰবী,
নিশাৰ একাৰ মই, আপোন দখখেৰে স্নান
দীনহীন ভাষাহীন কৰি।

নীৰে বিদায় লওঁ নিশাৰ কলিটি হেৰা
পোহৰৰ ফুলাম সৌৰভ,
তোমাৰ পাহিতে থোৱা এটুপি চকুলো মাথোঁ
তুচ্ছ মোৰ দানৰ গোঁৱৰ।

নিশাৰ নিয়ৰ দোহি দিনত শুকাই যাব
পাহৰিব বাতিৰ চিনাকি,
প্ৰীতিৰ তৰাটি মোৰ হঠাতে নুমাৰ হায়
পোহৰৰ নিঠুৰ বা লাগি।

দিনৰ দেৱতা যাব সোণৰ বথত উঠি
হৰি নিব মাধুৰী সকলো,
এবি যাব দুগালত কলংকৰ দুটি চিন,
দুচকুত দুটুপি চকুলো!

আহুৱা তেতিয়া তুমি মোৰে কাষলই
দুচকুত চকুলো সমল,
নিজকে কৰিবা লীন নিশাৰ বুকুত হেৰা
পোহৰৰ ৰূপহ কমল।

পৃথিবী

কোন দূৰ শতিকাৰ বৃষঞ্জী-বিস্মৃত কোন
সোণালী ক্ষণত,
কোননো অসৰী আহি ভাঙিলে তপস্যা কাৰ
এটি কটাক্ষত?

তোমাৰ চকুত প্ৰিয়া জ্বলেনে বিজুলী সেই,
সিদিনাৰ দৰে
উঠেনে ফুলনি হাঁহি তোমাৰ চেনেহ লাগি?
বননি শিয়ৰে?

মেখেলাৰ পাতলিত জ্বলেনে অযুত তৰা?
বিহাৰ আঁচলে
যি বসন্ত অহা নাই আনেনে সুৰভি তাৰ?
কলঙ উথলে?

যি পদুম বিচাৰিলোঁ জীৱনৰ খালে বিলে,
ঘাটিলোঁ নদমা;
নোপোৱা পদুম পাহি তুমিয়েনে মোৰ বাৰু
হেৰা মনোৰমা?

পদুমৰ পাহি সৰে, বসন্ত লেৰেলি পৰে,
মাৰ যায় তৰা,
হাঁহি আৰু মৰণৰ অপূৰ্ব আভাৰে দীপ্তা
এই বসন্তৰা।

তুমিও মৰিবা সখি! শেষ হ'ব খেলি-মেলি
এই উপন্যাস;
তোমাৰ প্ৰেমেৰে বঙা আজিৰ কৰিতা হব
শব্দৰ বিন্যাস।

সঁচা আৰু কল্পনাৰ মিছা বোল সনা এই
আমাৰ জীৱন,
অমৰ কৰিবা তাক সানি কিটো অমৃতৰ
নিষ্ফল বহণ?

খন্তেক-যোৱনা প্ৰিয়া! শোভিছা খন্তেক মাথোঁ
এই মৃত্যু-ভূমি;
অৰ্থহীন জীৱনৰ কব্ধা বহস্য এয়া,
অৰ্থ তাৰ তুমি?

নিৰুপায়! পৃথিৱীৰ শোভা ঢাকি আকাশৰ
বিষাদ নীলিমা;
তুমি আৰু মই সজা প্ৰেমৰ পৃথিৱীখনি
মৃত্যু তাৰ সীমা।

দেৱদাসী

কাক দিবা? দিবা কাক? মনৰ মাধুৰীবাশি, শৰীৰৰ
শোভা সৰুকুমাৰ?

দেৱতাক? দেৱতাৰ নুগুচে পিয়াহ হয়, অভাগিনী
প্ৰেমেৰে আমাৰ।

দেৱতাক লাগে তেজ, বঙা তেজ লাগে মাথোঁ মানুহৰ
আহত হিয়াৰ;

তুমি তাক প্ৰেম দিবা? চৰণত কান্দে যাৰ প্ৰেমাঞ্জলি
বস্তা মেনকাৰ!

নন্দনৰ পাৰিজাতে, ময়াপী হাতেৰে গংথা মন্দাৰৰ
মোহন মালাই

যাক আমুৱায়, তাক দিবা ধৰণীৰ ফুল? পুৱা ফুলি
গধূলি শূকায়

বিলাসী ধনীক দিবা মুখৰ গৰাহ কাড়ি ক্ষুধাতুৰ
দীন ভিখাৰীৰ?

লুইতক দিবা তুমি পিয়াহৰ পানীটুপি তুষাতুৰ
পাৰৰ বালিৰ?

মাটিৰ সন্তান আমি, মাটিৰ বুকুত ফুলা কাঁইটীয়া
ফুলৰ সুষমা,

আমাৰ কাৰণে সখি! আমাৰ কাৰণে কান্দে গাভৰুৰ
গুঁঠৰ লালিমা।

হিয়া নিয়া আমাৰ ধেমালি মাথোঁ, ভগা হিয়া মানুহৰ
নিজস্ব গোঁৰৰ;
বিবহৰ চকুপানী মৰতৰ মন্দাকিনী, প্ৰেম তাৰ
মন্দাৰ সৌৰভ।

সংশয়ৰ ধুমুহাত নাচিছে আমাৰ নাও বেদনাৰ
মহাসাগৰত,
আমাৰ দুখৰ তুমি নলবানে ভাগ বাবু? বঙ চাই
থাকিবা পাৰত?

ভুল, ভুল, হিংসামত্ত দেৱতাৰ ঈৰ্ষাৰ বেদীত আমি
বলি যে মাথোন,
আদিম যুগৰ সেই শঙ্কাতুৰ মানুহৰ অন্তৰৰ
ভয়ৰ স্পন্দন।

সৃষ্টিৰ দিনৰে পৰা নিয়তিৰে স'তে হেৰা মানুহৰ
সংগ্ৰাম অক্ষয়,
আমি তাৰে স্মৃতি-স্তুত সোঁৱৰাও মানুহৰ বীৰ্য্য আৰু
নিয়তিৰ জয়।

অপ্রকাশ

মোৰ বাবে নেগাঁথিবা মালা, মোৰ কথা শুনো, কাৰো বাবে
মালা নেগাঁথিবা,
অন্তৰৰ অনন্ত কৰিতা খন্তেকীয়া ফুলৰ ভাষাৰে
কিদৰে লিখিবা ?

কিদৰে কৰিবা বাবু এটোপাল নিয়ৰেৰে সাগৰৰ
বিস্তৃতি প্ৰমাণ,
বিন্দুৰ গোঁৱৰ তাত হয়তো হবও পাৰে, মহাসিন্ধু
তাৰ অপমান।

জানা জানো, তোমাৰ হাতৰ মালা আদিম নাৰীৰ সেয়া
সংকত প্ৰেমৰ ?

তোমাক উদ্দেশি লিখা মোৰ কৰিতাত কান্দে অনুৰাগ
আদি মানৱৰ ?

সন্ধিয়া কোমল কৰা শেৱালিৰ মৃদুবাস, মনোৰম
হাঁহি গোলাপৰ ;

মাৰ গই আছে তাতে কত শৰতৰ স্মৃতি, লুপ্ত শোভা
কত বসন্তৰ !

পূৱৰ পোহৰ দেখি বনৰ চৰায়ে তোলে ডালে ডালে
সুৰৰ লহৰ ;

আজিৰ পখীৰ হয় ডিঙিত কান্দিব খোজে সোঁৱৰণী
কত প্ৰভাতৰ !

সৃষ্টিৰ দিনাবে পৰা আজিল'কে সকলোতে সৌন্দৰ্য্যৰ
বিকাশ বিশাল,

অপ্রকাশ সৌন্দৰ্য্যৰ সীমাহীন সমুদ্ৰ এটি মাথোঁ
সামান্য টোপাল !

কাণ পাতি শূনা হেৰা, আমাৰো হিয়াত ক'পে অনুভূতি
সেই মাধুৰীৰ;
দুৰ্বল মানুহ আমি কিদৰে প্ৰকাশোঁ তাক? পৰিহাস
হায় নিয়তিৰ।

অন্তহীন অনুভূতি—অকাণ প্ৰকাশ, দুখ মানুহৰ;
তাৰ প্ৰতিকাৰ?
একো নাই,—মনক বজাওঁ মই কৰিতাৰ মালা গাঁথি,
তুমি? ফুলহাৰ।

অসার্থক ?

গানে মোৰ নোচোৱে আকাশ, চোৱে জানো হৃদয় তোমাৰ?
নেজানো সঠিক,
তোমাক উদ্দেশি গাওঁ যত মোৰ গীত সখি! সেয়ে হ'ব
নেলাগে অধিক।

খন্তেকৰ ফুল ছিঙি চেনেহৰ যিবা মালা বাতিপুৰা
গাঁথি ফুলনিত
তোমাক পিন্ধাওঁ প্ৰিয়া! গধূলি শূকাই যায় সেই মালা
তোমাৰ ডিঙিত।

পোহৰত হাঁহি নাচি উঠে যি পৃথিবীখনি, সৌন্দৰ্য্যৰ
পিন্ধি পুষ্পহাৰ,
নিৰলে লেৰেলি পৰে যেতিয়া মৰণ-ছাঁ লাহে লাহে
নামে সন্ধিয়াৰ।

দুখৰ নিশাত আঁমি জ্বলাই আশাৰ চাকি, পোহৰাওঁ
খন্তেক মাথোন
আমাৰ জুপুৰি প'জা; জগত একাৰ বয়, নীলাকাশ
তিমিৰ মগন।

অসত্য বিশ্বৰ লীলা? কোনে কয়? সত্য এই বেদনাৰ
গোঁৱৰ অক্ষয়;
সত্য এই দিনে দিনে পোহৰৰ অভিযান, সত্য হেৰা
একাৰৰ জয়।

ক্ষুদ্ৰ পৰিসৰ এই ধৰাৰ কাৰাত বন্দী, আমি হয়
ধূলিতে বাগৰি,
গোলাপৰ পৰশত বিচাৰোঁ প্ৰিয়াৰ স্পৰ্শ, মলয়াত
প্ৰিয়াৰ বাতৰি।

গছ, লতা, ফুল, বায়ু অচলা প্ৰকৃতি হয় বুদ্ধ যাৰ
প্ৰাণৰ প্ৰগতি,
কিদৰে বুদ্ধিৰ বাবু তোমাৰ বুকুৰ ব্যথা, মোৰ এই
দুখৰ আৰতি?

ভাল পাওঁ কিয় মই? কিমতে বুদ্ধাওঁ হেৰা ভাল পাওঁ
কিয়নো তোমাকে?
বিশ্বৰ মাধুৰীবাশি, জীৱনৰ মউকোঁহ আছে দেখি
লুকাই তোমাতে?

এটা কথা জানো মাথোঁ, জীৱনৰ যত দৈন্য, সঁচা-মিছা
পঙ্ক পাৰ হই,
ফুলিছোঁ পদুম দুটি, গুঁঠতে লগাই গুঁঠ, মনোৰমা!
তুমি আৰু মই।

আমিও মৰহি যাম? অসাৰ্থক প্ৰেম মোৰ? পাপ-মাথোঁ
এই চুমাচুমি?
কি কৰিম? হক পাপ ক্ষতি নাই, মই পাম স্বৰ্গ তাতে
তুমি ব'বা তুমি।

বঙা এটি কববীৰ ফুল

মনে মনে আহিবা লাহৰি! যিদৰে সন্ধ্যাৰ ছাঁ-ই
মনে মনে পৃথিবী আবৰে
লয়লাসে আহিবা সাদৰী! শৰতৰ আকাশত
বগলীৰ উৰণৰ দৰে।

নাহিবা দিনত দেই, ভগা এই ছাল বাৰ বাৰ
পোহৰত সহিবা কিমতে?
নিশা হলে আহিবা লাহৰি! বৃপোৱালী জোনাকত
শেৱালিৰ সুৰভিৰ স'তে।

টোপনিত লালকাল হই যদি থাকোঁ মই সোণ!
নীৰে জগাবা দেই, হায়
অভিমান নকৰিবা যদি মই মূখেৰে নেমাতোঁ
ৰ লাগো তোমাকেই চাই।

তুমি মোক নকবা একোকে, একোকে নকওঁ ময়ো
দুয়ো মাথোঁ দুয়োল'কে চাই
চকুৰ ভাষাৰে ক'ম অন্তৰৰ সাঁচি থোৱা কথা,
যি কথা কাকো কোৱা নাই।

নিৰলে মেলিব পাহি ফুলনিত বজনীগন্ধাই,
মাৰ যাব কোঢ়াল সকলো;
দুৰৈত কান্দিব মাথোঁ কেতেকীয়ে ডিঙি ভাঙি ভাঙি,
গছপাতে সৰাব চকুলো।

মায়াময় সেই জগতত, দিঠকৰ বহু আঁতৰত
অশ্রু ব'ত হাঁহিৰ আপোন,
তুমি আৰু মই সখি? দেশ-কাল থাকিম পাহৰি
বঙা-নীলা সাজিম সপোন।

আহিব পুৰাই বাতি? আহিব লগত দিঠকৰ
যত গ্লানি, দুখ আৰু ভুল?
সপোনৰ সোঁৱৰণী এৰি যাবা তোমাৰ খোপাৰ
বঙা এটি কৰবীৰ ফুল।

লাচিত ফুকন

লাচিত ফুকন! লাচিত ফুকন! মোৰ স্বদেশৰ বীৰ!
দেশৰ কাৰণে তাহানি এদিন যাচিলা নিজৰ শিৰ।
দেশৰ কাৰণে, মৃত্তিৰ হকে, অন্যায় বোধি বীৰ!
নৰ-শোণিতেৰে কৰিলা আৰতি দেশৰ জয়শ্ৰীৰ।
দেশৰ কাৰণে শূনিলা এদিন মৃত্যুৰ আৰাহন,
জাতিৰ বুকুত জগাই তুলিলা দৃশ্মদ যৌৱন।

পছোৱা বিনাই যায়,
তাৰ আঁৰে আঁৰে কৰুণ সৰেৰে কোনে যেন কয়, “হায়
এয়ে সি বিৰাট গড়,
যি ঠাই এদিন বলিশাল হ’ল অপৰাধী মাতুলৰ।”

শূনিছোঁ বন্ধু! ইব্রাহিমৰ কাহিনী বীৰত্বৰ,
দেৱতাৰ হকে পুত্ৰবুকুত হানিছিল খঞ্জৰ।
সিদিনা আহিল দেৱদূত নামি দূৰ সবগৰ পৰা,
পুত্ৰহন্তাৰ নামতে আজিও গোঁৱৰময়ী ধৰা।
হে অসমৰ ত্যাগৰ মৃত্তি! মাতুল-ঘাতক নবী!
তোমাৰ আৰতি কৰিলে সিদিনা অসম-ভাগ্য-ৰবি।

দেশৰ বাতৰি শূনিবানে বীৰ? নিদিওঁ তোমাকে ফাঁকি,
তোমাৰ অসম নাই আৰু আজি জংকাটোহে তাৰ বাকী।
লুইতৰ এই বিশাল পাবত নাই আৰু অসমীয়া,
মৰি হাজি ঢুকাল সকলো, চিনচাব নাইকিয়া।
“অসমৰ এই কাম্যভূমিত” চৰিছে গাধৰ পাল,
বোজা বই বই পৰিল কংকাল পিঠিৰ ছিগিল ছাল।

তেওতো অকণো কাণসাৰ নাই, কত যে বঙেৰে চৰে,
এমুঠি দানৰ কাৰণে সকলো প্ৰভুৰ পিছত লৰে।
প্ৰভুৰ কাষত কামৰ মূল্য, চৰ, ভুকু, কিল পায়,
তাতো যে সবেও পায় আনন্দ, নিৰুপায়! নিৰুপায়!

হায় সময়ৰ সোঁত,
সিংহৰ হ'ল সন্তান গাধ, অদ্ভুত! অদ্ভুত!

আনফালে সউ আপোন অন্ধ নকলনবীছ দল,
মুক্তি বণৰ মক্ফাইট কৰি ফাঁকিৰ আনিছে ঢল।

পিয়ানো বজাই পূজাৰ আৰতি, বেদীত মমৰ বাতি
জ্বলাই আনিব দেশৰ মুক্তি, পূৰাৰ দুখৰ বাতি!
দেশ-জননীয়ে বিনায় শোকত শূনি এই আৰাহন,
মুক্তি পলাল দেখিয়ে পূজাৰ অদ্ভুত আয়োজন।

স্বদেশ প্ৰেমৰ কোৱাল সোঁতত দেশ আজি টলমল,
স্বদেশৰ গছ, স্বদেশৰ শিল, স্বদেশৰ বাঁহতল,
সকলোতে আজি স্বদেশী-কবিৰ কবি-অন্তৰ জাগে,
দেশৰ মানুহ নেখাই মাৰিছে সন্ধান কোনে ৰাখে?
বাহিৰত সউ ঘটে বিপ্লৱ; অশেষ যত্ন কৰি
আমি নিৰুপিলোঁ কানিৰ মূল্য, কিমানত কেইভৰি!
শাস্ত্ৰৰ তলি উদি হৈ গ'ল, নেলাগিল মাথোঁ থিত
মৰ-আঁউসীত হাল বালে লাগে কেই ধেনু পৰাচিত।
ত্ৰিশদিন আৰু এঘাৰ দিনৰ গছকত হায় পৰি,
দুখুনী অসম জননীৰ দেহি কোঙা হ'ল হাত ভৰি।
বহুতা দি আকাশ ক'পাই, চিঞৰত টেটু ফালি,
বাঁহৰ কামীত চুণ সানি লৈ ধৰোঁ আমি ৰণছালি।

বছৰি বছৰি স্মৃতি-সভা পাতি বীৰপূজা কৰি বীৰ! তোমাৰ
হাৰাথৰি খাওঁ বিচাৰি চাকৰি আবগাৰী দাৰোগাৰ।

এয়ে সি অসম দেশ,
দুখৰ কাহিনী কিমান শুনাবা? নপৰিব তাৰ শেষ।
দেশৰ মানুহ! তুমি তো বুজিছা স্বদেশৰ এই গ্লানি,
তুমি তো দেখিছা মৰণৰ ছাঁ অসম আকাশ ছানি।

স্বদেশ পূজাৰ মন্দিৰ যাৰ কেৱল লোকেলবৰ্ড,
জ্ঞান সাগৰৰ দুইপাৰ যাৰ চিভিল-পিণাল-ক'ড,
মন্ত্ৰীত্ব যাৰ শেষ কল্পনা, এচেমব্লী যাৰ আশা,
সিনো কি বুজিব হে বীৰ! তোমাৰ বণ-দুৰ্ম্মদ ভাষা?

দেশৰ কাৰণে আজিও বিনায় হেজাৰ ডেকাৰ হিয়া,
দেশৰ সেনানী! আকৌ মাথোন এবাৰ হুকুম দিয়া,
আকউ এবাৰ শুনোৱা তোমাৰ বণ-আহ্বান-বাণী,
আকউ এবাৰ বঙা কৰি মৰোঁ লুইতৰ বগাপানী।

অর্থহীন?

সাগৰতো যি সঙ্গীত উঠা নাই ক'পি
যি যোঁৱনে নিসঙ্কেচে আপোনাক স'পি
অচিনাকি বান্ধৱীক, আপোনাক লুপ্ত কৰা নাই;
অৰ্থ তাৰ নাই?

আকাশৰ অন্তহীন জ্যোতি উৎসৱত
সৃষ্টিৰ উল্লাস সনা বঙা আৱেগত
যি নক্ষত্ৰে আপোনাক এতিয়াও দীপ্ত কৰা নাই;
অৰ্থ তাৰ নাই?

শৰতৰ প্ৰভাতৰ অপূৰ্ব কিৰণে
ৰূপৰ ৰহণ ঢালি বৰণে বৰণে
উজলোৱা নাই যাৰ বিশ্বজয়ী স্বৰ্ণধ্বজ ৰথ;
অৰ্থ তাৰ ক'ত?

সন্ধিয়াত যি পদুম লেবেলি পৰিল,
বসন্তৰ যিটি কলি ফুলি নুফুলিল,
যি জোনাকে গাভৰু-হিয়াত হায় ঢউ তোলা নাই;
অৰ্থ তাৰ নাই?

অন্তৰৰ যি কৰিতা আধা লেখা হ'ল,
জীৱনৰ যি ছবিটি আধা অংকা ৰ'ল,
ৰেখাময় বান্ধোনত যি কান্দোনে ধৰা দিয়া নাই;
অৰ্থ তাৰ নাই?

প্ৰগতি

মানুহে ফুলাব খোজে শুকান মৰুত ফুল,
হিংসাতুৰ হৃদয়ৰ প্ৰীতি;
মানুহে বিচাৰে তাৰ বীণাত জুৰিব নৌহি
অন্তৰৰ অন্তহীন গীতি।

গোলাপে কি ভাষা কয়, গধূলি-মধুৰ-কৰা
কামিনীৰ কোমল সুবাসে,
মানুহে মনত গঢ়া স্বৰ্গৰ বাতৰি কিবা
সংগোপনে আনে লয়লাসে

মানুহে জানিব খোজে। মানুহে গুচাব খোজে
প্ৰকৃতিৰ বহস্য-ওৰণি;
মানুহে বুজিব খোজে সেউজীয়া হিয়া ভেদি
ধৰণীৰ জ্বলে কি অগনি।

বস্তিৰ পোহৰে কিয় চগাক বালিয়া কৰে?
দুটি চকু কিয় শূকতৰা?
মাটিৰ শৰীৰ এটি তুচ্ছ পৰশত তাৰ
অমৃতৰ কি সন্ধান ভৰা?

বহস্যৰ সিপাৰত হাঁহেনে বসন্ত নৰ?
ইপাৰত শূকায় ফুলনি;
স্নেহ-শ্যাম মৰুদ্যান দূৰৈত শোভিছে কেঁন?
ওচৰত তৃষাৰ বিননি।

মানুহে শূনিব খোজে জীৱনৰ ইতিহাস,
সৃজনৰ কাহিনী দুখৰ;
হেজাৰ প্ৰশ্নৰ তাৰ দুৰ্বল মানুহে আজি
প্ৰত্যেকৰে বিচাৰে উত্তৰ।

মানুহে সাজিব খোজে মৰততে স্বৰ্গ এক
যুগে যুগে বিশ্বমনোলোভা;
মানুহে আনিব খোজে অশ্রুক্লান্ত বাৰিষাত
চিৰন্তন বসন্তৰ শোভা।

মাটিৰ মানুহে হায় প্ৰয়াস কৰিছে কত
বুৰঞ্জীৰ আবন্তৰে পৰা;
নজনা দিনৰ সেই নৱ-সূৰ্য-বন্দনাৰে
কতবাৰ মুখৰিছে ধৰা।

বিপুল সাধনা তাৰ, বিফল প্ৰয়াসে সেই
গঢ়িছে যি প্ৰগতিৰ পথ,
হেজাৰ জীৱন দলি চলিছে সি বাট ধৰি
জীৱনৰ মৃত্যুধ্বজ বথ।

‘শেৰালি’ কবিৰ প্ৰতি

শেৰালি তলৰ অ’ ব’বাগী!
কল্পলোকৰ সুৰৰ বাগী
দিঠকৰ এই মৰুলৈ নমালা,
উঠিল হাঁহি
শেৰালি পাহি।

ব’বাগী! তোমাৰ কোমল গানে
মধুমালতীৰ সুৰভি জানে;
সখি পখীটিৰ ডিঙিত বিনায়
অশ্রু গধুৰ
তোমাৰ সুৰ।

যি আবেগত সাগৰ কঁপে,
ফুলে পখিলাক হৃদয় সঁপে,
হেজাৰ চগাই বিচাৰে মৰণ
পোহৰ চুমি
বুজিছা তুমি?

মানুহৰ বেশে কোননো দেৱী,
চৰণত যাৰ ঢালিলা হৰি
প্ৰথম প্ৰেমৰ সকলো কামনা,
কৰিলা দান
প্ৰথম গান।

হিয়াহীনা সেই পাষণী প্রিয়া,
নগলিল যাব শিলৰ হিয়া
কাকূতিত হয়, সকলো মিনতি,
সকলো ছল
অথলে গ'ল ।

বনৰ শেৰালি বটলি আনি,
মনৰ ফুলৰ মাধুৰী সানি,
উদ্দেশি কবি! বিফল স্মৃতিক
সেই নিদয়াৰ
গাঁথিছা হাব ?

উৰ্বশী-বিদায়

স্বৰ্গ সভাৰ নৰ্ত্তকী হেৰা,
মৰ্ত্ত্য হিয়াৰ
দেৱতা!
কোন কোঁৱৰৰ চুমাই জনালে
আমাৰ চেনেহ
বাবতা?

নামিলা সিদিনা ধৰাৰ ধূলিত
আকাশী ৰূপৰ
জেউতি,
পৰশত তুমি ফুলুলা সিদিনা
চম্পা, শেৱালি
সেউতী।

সিদিনা কৰিলা ব্যাকুল বিশ্ব,
কবিক কৰিলা
উতলা,
সফল কৰিলা বাটে বাটে তাৰ
মুকুতাৰ মণি
বোটলা।

সিদিনাৰ দৰে আজিও ইয়াত
বাগৰে হাঁহিব
নিজৰা,
আমাৰ চকুৰ বাৰিষাবে সখি!
পৃথিবী আজিও
উৰ্বৰা।

মন্দাকিনীত ঢউ নাচে হেৰা
ধাননিত ঢউ
ক'পাতে,
হাঁহি উঠে সউ পাৰিজাতবন
তুমি মোত হিয়া
স'পাতে।

ধুনীয়া আজিও বননিৰ ফুল,
ধুনীয়া আজিও
বননি,
বিনায় আজিও হেজাৰ হিয়াত
তোমাৰ হিয়াৰ
বিননি।

দেহে দেহে জ্বলে প্ৰেমৰ প্ৰদীপ,
মনে মনে বাজে
আৰতি,
হেজাৰ চগা যে ডেই পুৰি মৰে
অগনিৰ শিখা
সাৰটি।

সুন্দৰ এই মৰণৰ খেলা,
মৰণ বিজয়ী
সাধনা,
সুন্দৰ এই মৰণ-বুকুত
জীৱন পাবৰ
কামনা।

আজিও কৰ্পিছে সৃষ্টিৰ ভাষা
কুলি কেতেকীৰ
মাততে,
অমৃত আছে মৰু মৰতত
গাভৰুৰ বঙা
গুঁঠতে।

ভঙ্গুৰ এই দেহৰ মিলন?
মৰহিব এই
যৌৱন?
সলনিৰ বাত শুকাব এদিন
প্ৰেমৰ মোহন
মৌ-বন?

দুখৰ পীড়ন? এই ধবণীৰ
পীড়িত মুখৰ
কালিমা,
তাৰে ছাঁ মাথোঁ সউ আকাশৰ
নিমাত নিথৰ
নীলিমা?

ছলনাৰ গ্লানি? থক হেৰা আবু
দুখৰ বাতৰি
নানিবা;
জীৱনৰ ছবি কুৰূপ যদিহে
এফেৰিও বং
সানিবা।

জানি শূনি আমি পাপ কৰোঁ কিয়
তুমি কিটো তাৰ
বুজিবা ?
কোন সতে হেৰা দিয়া হিয়াখনি
ওভোতাই বাৰু
খুজিবা ?

আমি থাকোঁ এই মাটিৰ সীমাত
জনম-মৃত্যুৰ
মাজতে,
প্ৰেম নিৰেদন কৰুণ আমাৰ
অক্ষমতাৰ
লাজতে ।

সীমাহীনা সখি ! বিদায়, বিদায়,
বিদায়, সবগ-
বৰণী !
মানুহৰ থক চকুৰ লোতক,
ধূলি আৰু এই
ধৰণী ।

যৌৱন

যৌৱন যৌৱন
সৃষ্টিৰ মোঁ বন
অনাগত জীৱনৰ অনাহত গান;
মন্দাৰ সৌৰভ
স্বৰ্গৰ গোঁৱৰ
ধূলিময় ধবণীত মাধুৰীৰ বান।

বিশ্বৰ সাধনা
পুষ্পৰ বেদনা
পছোৱাৰ হা-হতাশ মলয়াৰ বা;
মিলনৰ স্বপ্ন
অমৃত লগ্ন
তুষাতুৰ আকাশত ডাৱৰৰ ছাঁ।

যৌৱন হিল্লোল
সিক্কৰ হিন্দোল
ধুমুহাৰ উন্মাদ শঙ্খৰ ফঁ;
যৌৱন স্পন্দন
মৃত্যুৰ ক্রন্দন
তুষাতুৰ মৰুভূত চাইমুম্ লু।

যৌৱন যৌৱন
অশ্বৰ বন্ বন্
অশ্বৰ হেঁচা-বৰ দ্বন্দ্বভি-নাদ;
ধ্বংসৰ আৰতি—
পাৰ্থৰ সাৰথি
উন্মাদ, উন্মাদ, আজি উন্মাদ!

বুদ্ৰৰ কণ্ঠ
বাধাহীন ছন্দ
প্রলয়ৰ উল্লাস সৃষ্টিৰ গান;
মুক্তিৰ উৎসৱ
বিদ্রোহ বিপ্লৱ
দুখীয়াৰ পূজা এয়া ভিখাৰীৰ দান।

সংযোজন

আমি দূৰাৰ মুকলি কৰোঁ

মোৰ মেজৰ ওপৰত এখন ছবি আছে

নিকোলাচ ৰ'ৰিকৰ—নাম তাৰ?

তাৰ নাম—“আমি দূৰাৰ মুকলি কৰোঁ।”

কিহৰ দূৰাৰ? পূববনে পশ্চিমৰ?

নে দক্ষিণৰ যমৰ দূৰাৰ?

নে মহাপ্ৰস্থানৰ আমন্ত্ৰণ-মুখৰিত

উত্তৰাপথৰ সিংহদ্বাৰ?

মই কবি দেৱকান্ত

যৌৱনৰ বিয়লি বেলিকা

বাটৰ কাষত বহি খন্তেক মাথোন—

দেখিছোঁ সপোন আজি দীঘল বাটৰ

অন্তহীন বিফল বাটৰ।

জিৰণি ঘৰত শুনো হাঁহি-খিকিন্দালি

ঠাই ক'ত জিৰণিৰ?

বুদ্ধ তাৰ দূৰাৰ মুখত জনতাৰ হেঁচা-ঠেলা।

দূৰাৰ মুকলি ক'ত?

জানো। জীৱনৰ উদ্ভ্ৰান্ত ছন্দৰ তালে

উতলা কৰিছে মোক।

জানো মোৰ গতি নাই গতিৰ বাহিৰে।

কিন্তু যাত্ৰাৰ শেহত ক'ত মুকলি দূৰাৰ?

পাম জানো সিংহদ্বাৰ প্ৰাণৰ ছন্দত মোৰ

বাদুলি-সঁচাৰ যাৰ মেল খাব নিজে নিজে

যৌৱনৰ নিমন্ত্ৰণ যাচি?

ভ্ৰমিলোঁ বহুত বাট;

পেৰুত ইংকাৰ স'তে সোণ-ৰূপ খটোৱা পাল্কাইত।

মৰণ-মধুৰ সেই যোঁৱনৰ বিৰাট যজ্ঞত, মোক্সিকোত

ঢালিলোঁ আহুতি মই ৰূপ-কোঁৱৰৰ স'তে

ৰূপহীৰ নৃত্যৰ ছন্দত।

নিৰ্ভাৰ পাখিলগা যাঁড়ৰ আগত

অসুৰৰ বিজয় উৎসৱ। তাতো যোগ দিলোঁ মই।

শূন্যোদ্যান বেবিলন। ইষ্টাৰৰ মন্দিৰৰ দুৱাৰ দলিত

প্ৰেমাকাংখী শত দেৱদাসী।

প্ৰেমাঞ্জলি কৰিলোঁ গ্ৰহণ দেৱদাসী-ৰাজকুঁৱৰীৰ।

কত বং ধেমালিৰ কৰিলোঁ পাতনি

ডেকা গাভৰুৰ স'তে

উছৰ তলিত মই সমুদ্ৰস্তনিত সেই শূৱনি ক্ৰীটৰ।

ভ্ৰমিলোঁ বহুত বাট।

কিন্তু দুৱাৰ মুকলি ক'ত?

বন্ধ দেখোঁ সকলো দুৱাৰ।

দুৱাৰ মুকলি মাথোঁ অচল ছবিৰ

কিতাপ দ'মত থকা নিকোলাচ ব'ৰিকৰ

এখনি ছবিৰ।

এটি প্রার্থনা

আত্মদীপে দেখুৱাব বাট?

হে তথাগত! জোনাকী আত্মাৰ মোৰ বিক্ষিপ্ত পোহৰে বাৰু
কিদৰে দৰ্শাব পথ?

স্বপ্ন আৰু দিঠকৰ দোমোজাত

ক্লান্তি আৰু মৰণৰ নিৰ্মম একাৰ এয়া—

কোনে আঁতৰাব তাক?

সমগ্ৰ চেতনাব্যাপী মূঢ় জড়তাৰ নাগপাশ;

মুক্তি ক'ত তাৰ পৰা?

বুৰঞ্জী-বিস্মৃত কোন সোণালী ক্ষণত

নবাবুণ উদ্ভাসিত শাণিত অসিৰ আগে

মাতি অনা উজ্জ্বল মৃত্যুৰে

জীৱনক দিছিল গোঁৱৰ;

সেইদিনা হে নাৰী!

হয়তো তোমাৰ প্ৰেমে

মানুহক দিছিল ইণ্ডিগত

মৃত্যুদীপত আত্ম-আলোকৰ।

আজি এই দেৱ-দ্বিজ-প্ৰবণ্ডিত-নাচিকেতা মানুহৰ

বিশ্বাসৰ প্ৰদীপত তেল নাই,

নুমাল শলিতা।

বিপ্লৱৰ আজি পুৰুষৰা।

বৃকাণাং হৃদয়েন্যেতা ?

হে উৰ্বশী! নিষ্ঠুৰা বধিবা হেৰা আজিৰ উৰ্বশী,

বাঘিনীৰ দৰে জানো হৃদয় তোমাৰ?

কোৱা ভাতুৰীয়া সেই গুঁঠৰ তলত

আছে জানো ফেণ্টী সাপ শূই?

হে বিম্বাধৰা! লাটুৰ্মনি ঙুঠ দৰ্খটি
সনা জানো লালিমাত তাৰ
প্ৰেমিকাৰ আহত হিয়াৰ তেজ?

মই জানো হে বহুবল্লভা
জনতা ভুঞ্জিত সেই দৰ্খনি ঙুঠত
লিপ্টিটক কোন কোম্পানীৰ।

জ্ঞানৰ মাৰ্গৰ এয়া অন্তিম মঞ্জিল,
সভ্যতাৰ এই মৃগদাৰ
দেও দি দৰ্খনি খোৱা হৰিণা পোৱালি ক'তা?
চৰে তাত আজি মাথোঁ হিংস্ৰ জন্তু পালে পালে
প্ৰাক-পৰ্বাণিক দন্তুৰ, ভয়াল।

নিয়ন-উজ্জ্বল এই তমসাত
আত্মাৰ অক্ষম দীপে কি পোহৰ দিব?
হে অমিতাভ! নিবুপায়।
নিবুপায় ধৰ্ম সংঘ, নিবুপায়
হে আনন্দ! তুমি আবু মই।
হে বৃপহী মাৰকন্যা, হেৰা মনোৰমা!
নিবুপায় তোমাৰো সৌন্দৰ্য্য।

মোৰ দেশ মানুহৰ দেশ

মোৰ দেশ মানুহৰ দেশ

উত্তৰে উত্তৰ্গগিৰি, দক্ষিণে সাগৰ,

শত নদী বুকুৰে বাগৰে

পাৰে পাৰে সাজে ভাঙে কত ইতিহাস

ব্রহ্মপুত্ৰ, গোদাবৰী, শিপ্রা আৰু গঙা যমুনাৰ।

সুন্দৰী ভাৰতবৰ্ষ, বৃপহী অসম।

তথাপিও মোৰ বাবে মানুহ আপোন,

যি মানুহে এই ভূখণ্ডত

বাৰে বাৰে সাজিছে কাৰেং

বিশ্ব সভ্যতাৰ।

সৃজনৰ আবেগত হাবি কাটি নগৰ সাজিছে;

জীৱনৰ মৃত্যুদীপ্ত তীৰ প্ৰেৰণাত

পাৰ হৈ উচ্ছল বাৰিধি

পাৰ হৈ গভীৰ অৰণ্য

দ্বীপময় ভাৰত গঢ়িছে;

কম্বোজত সাজিছে ওংকাৰ ধাম।

আত্মাৰ আদেশ মানি

অতিক্ৰমি হিমালয়—

তিব্বতৰ বৰফস্তূপত যি মানুহে

মৈত্ৰী আৰু অহিংসাৰ

শলিতা জ্বলালে,

সেই মানুহৰ দেশ,

মোৰ এই মহান স্বদেশ।

বাৰে বাৰে আহে দস্যুদল,
স্বাতন্ত্ৰ্য বন্ধাৰ বাৰে স্বদেশ আত্মাৰ
বাৰে বাৰে ষড়্‌জিছে মানুহে,
ভাৰতৰ বুৰঞ্জীৰ পাতে পাতে সনা আছে বোল তাৰ।
কৌতুৰাৰা বিজয় উল্লাস, কৌতুৰাৰা মূৰ পৰাভৰ।

তথাপি জীয়াই আছোঁ

মানুহৰ দৰে।

জীৱনৰ মৃত্যুঞ্জয়ী আকুল আহ্বানে বাৰে বাৰে
মাতিছে আমাক;

তেজেৰে আমাৰ

পাণিপথ, হল্‌দীঘাট, পলাশীৰ, শৰাইঘাটৰ
মাটি সেমেকাই

আমি তাক কৰিছোঁ গ্ৰহণ।

ফাঁচীকাঠে মাতিছে আমাক,

আমি তাৰ নিমন্ত্ৰণ প্ৰত্যাখ্যান কৰা নাই।

সেই বাৰে নতুন ভাৰত এয়া;

ঘৰে ঘৰে আশাৰ প্ৰদীপ,

পথাৰত সোণোৱালী ধান।

নতুন দিনৰ স্বপ্ন দৃঢ়কৃত

ডেকা-গাভৰুৰ

দুবাহুত শক্তিৰ সঞ্চয়।

বাহিৰত কিহৰ আৰাও?

দস্যুদল দুৱাৰ-দলিত।

সাজু হোৱা দেশৰ মানুহ!

আকৌ আহ্বান! স্বদেশ বন্ধাৰ বাৰে

আকৌ আহিছে শূনা মৰণৰ উদগ্ৰ আহ্বান,

যি মৰণে যুগে যুগে জীৱনক কৰিছে অমৰ।
তাৰ আমন্ত্ৰণ কোনে নেওচিব পাৰে?

এই দেশ ৰাখিব লাগিব।
এই খন আপোনাৰ দেশ,
এই খন মৰমৰ দেশ,
এই খন মানুহৰ দেশ।

বিষকন্যা

যি পাহি শেৰালি মোৰ লেৰেলি পৰিল
জীৱনৰ প্ৰথম পুৱাত;

মই পাইছিলোঁ তাৰ
চিনাকি সুবাস
আঁউসীৰ বোল সনা তোমাৰ চুলিত।

মই দৌৰিছিলোঁ
এই সন্ধ্যা আকাশত
মাৰ যোৱা শব্দকতৰাটিয়ে মোক
নতুন সাজেৰে মতা
মাধুৰীৰ চকু টিপিয়াই।

ক্লান্ত কৰি দেৱকান্ত;
মই ভাবিছিলোঁ
হয়তো বা
নিষ্কলুষ তোমাৰ স্নেহেৰে
উদ্ভাসি উঠিব তাৰ
নিৰ্বাপিত আত্মাৰ প্ৰদীপ।

জীৱন বণ্টনা মাথোঁ।
হে সুন্দৰী বিষকন্যা!
স্নেহশ্যাম মৰুদ্যান তুমিতো নোহোৱা
পথশ্ৰান্ত পথিকৰ পৰম আশ্ৰয়।

বহুবদপা! হে নীলা নাগিনী!
তুমি মৰীচিকা।
পথভ্ৰষ্ট পথিকৰ অন্তিম তৃষাই মাথোঁ
তোমাৰ গুঁঠত তোলে
হাঁহিৰ লহৰ।

আজি মোৰ বান্ধৱ্য জড়িত কণ্ঠ;
তথাপিও তাৰে কৈ যাওঁ

—মাথোঁ তোমাকেই—

হেৰা মোৰ সূৰ্য্যাস্ত পাৰৰ হেমৰেখা!

নিন্দা খ্যাতি জয় পৰাজয়

অসত্য সকলো।

সত্য মাথোঁ হে ছলনাময়ী! তোমাৰ গভীৰ প্ৰেম।

আৰু সত্য হে তুলনাহীনা!

তোমাৰ দেহৰ খাঁজে খাঁজে থকা

অনুপম

আত্মাৰ সুৰভি॥

সমীক্ষা

Digitized by :

NIBIR BORPUZARI

for

<http://blogasom.blogspot.in>

For more Updates like this keep on visiting BLOG অসম . If you want to contribute your eBooks or other contents at BLOG অসম mail us at

nibirborpuzari@gmail.com